

Ecclesiology in the Orthodox Church

Photios Zygouris

<http://doi.org/10.33209/2519-4348-2707-9627-2022-10-117>

Christ as head unites the members of His Body (that is, the Church), with the uncreated life and communion of the Holy Trinity. According to Orthodox theology, God's will for the realization of the Church is a common and united energy of the Father and the Son and the Holy Spirit. The prosperity of the Father is the union of the created and the uncreated in the Face of His Son. The Holy Spirit co-exists with the Father in the incarnation of the Son. In addition, he contributes to the Son's economy and constantly supports, making possible through His action, the incorporation of creation into Christ. Orthodox Ecclesiology goes beyond the dilemma of Christianity or spiritualism. It supports the special contribution of the Persons of the Holy Trinity in the realization of the Church. Christ and the Holy Spirit are reciprocal contributors to the freedom and authority of unity and diversity in the life of the Church. Through the Holy Spirit, Christology is an empirical and shared reality. The Church exists in this world as a sign of the Kingdom. It is the great mystery, which reveals the final destination of the world. The Church derives its identity from what it will be, which is why it is the great mystery of the faith. The main condition for the existence of the Christian Church is that inner and new unity between God and man, which was established by the Incarnation. The true meaning of the Church is seen through the Sacrament of Christ and in the perspective of the Kingdom of God.
Keywords: Christ, Pneumatology, Ecclesiology, Holy Spirit, Holy Triune God.

1. Ο ρόλος και το έργο του Αγίου Πνεύματος στην Οικονομία του Χριστού

Η σάρκωση του Θείου Λόγου προϋποθέτει το πάθος του ενσαρκωμένου Λόγου αλλά και το θάνατο του Θεανθρώπου επάνω στο σταυρό. Με την ενανθρώπηση, το πάθος και την Ανάσταση του Κυρίου αποκαταστάθηκε το πλήρωμα της ανθρωπίνης φύσης. Ο προαιώνιος Λόγος του Θεού προσλαμβάνοντας μία συγκεκριμένη και ατομική

ανθρώπινη φύση, προσέλαβε όλο το ανθρώπινο φύραμα, εξαιτίας της ενότητας της ανθρώπινης φύσης. Η σωτηρία προϋποθέτει δύο στοιχεία. Το πρώτο είναι η αδιάτμητη ενότητα της ανθρωπίνης φύσης και το δεύτερο είναι η οντολογική ένωση¹.

Με τον όρο Αγία Τριάδα εννοείται το χριστιανικό δόγμα το οποίο περιγράφει την πίστη σε έναν Θεό με μία ουσία και τρεις υποστάσεις. Οι τρεις υποστάσεις είναι ο Πατήρ, ο Υιός και το Άγιο Πνεύμα. Αυτά τα πρόσωπα είναι αδιαίρετα και ομοούσια κατά την Θεότητα. Έχουν την ίδια Θεία ουσία, την ίδια δόξα, ενέργεια και δύναμη. Αντίθετα ο όρος οικονομία αναφέρεται εξωτριάδικά, στην σχέση του Ακτίστου Τριαδικού Θεού με το κτιστό, άνθρωπο και κόσμο, ύλη και πνεύμα, σώμα και ψυχή. Είναι η πρόνοια του Θεού για τον άνθρωπο και τον κόσμο (θεία οικονομία)

Η Εκκλησία, μέσα στο πνευματικό και ποιμαντικό πλαίσιο της οποίας πραγματώνεται έμπρακτα η Οικονομία του Θεού, είναι η άφθαρτη ζωή του ανθρώπου. Είναι περισσότερο αληθινή και περισσότερο εσωτερική από τον ίδιο τον εαυτό του, ο οποίος ζει με την ενσωμάτωση και την παραμονή του στο μυστηριακό της σώμα. Η Εκκλησία είναι η άπειρη οντολογική δυνατότητα και χάρη, η οποία μας δόθηκε με το Χριστό και μας δίνεται συνεχώς με το Άγιο Πνεύμα, προκειμένου να αναλάβουμε την πορεία της επιστροφής μας στο Θεό. Επίσης να επιστρέψουμε στην αγαπητική κοινωνία και ένωση μαζί Του, να πετύχουμε τη μεταμόρφωση και τη θέωσή μας. Ο Τριαδικός Θεός υπάρχει «επέκεινα» του κόσμου και ως εκ τούτου ο άνθρωπος αδυνατεί να Τον γνωρίσει μέσω των δικών του δυνάμεων. Τον προσεγγίζει μέσω των άκτιστων θείων ενεργειών Του, οι οποίες δεν είναι άλλες από τις θείες ιδιότητες, μέσω των οποίων ο Θεός αυτοαποκαλύπτεται στον κόσμο.

Η φανέρωση του Θεού στο έλλογο όν αποτελεί θεία συγκατάβαση. Προσαρμόζεται στα ανθρώπινα μέτρα προκειμένου να γίνει από την πεπερασμένη ανθρώπινη λογική η υπέρτατη και ανείπωτη δόξα της Αγίας Τριάδας. Ο Τριαδικός Θεός αποκαλύπτεται μέσα από τη δημιουργία του κόσμου. Είναι όμως σημαντικό ο άνθρωπος να είναι σε θέση να δει με τους πνευματικούς του οφθαλμούς και να παρατηρήσει σε βάθος, τη δημιουργία της κτίσης. Ο Θεός αποκαλύπτεται στον κόσμο μέσω των ενεργειών του. Η θεία ουσία Του παραμένει ακατάληπτη και άγνωστη. Ωστόσο ο Θεός δεν είναι μία απρόσωπη δύναμη ή αρχή αλλά για ένα πρόσωπο που ζει, το οποίο ενεργεί και έρχεται σε προσωπική σχέση και κοινωνία με τον άνθρωπο.

Στην Καινή Διαθήκη ο Τριαδικός Θεός αποκαλύπτεται μέσα από το γεγονός της βάπτισης του ενανθρωπήσαντος Λόγου. Ο Ιωάννης ο Πρόδρομος μαρτυρεί τη φανέρωση του Τριαδικού Θεού και αποκαλύπτει ότι είδε το Πνεύμα «ώσεί περιστέραν» να κατεβαίνει από τον ουρανό και να κάθεται στο κεφάλι του Χριστού. Επίσης

¹ Ε. Αρτέμη, Το μυστήριο της θείας ενανθρωπήσεως σε δύο διαλόγους, «Περί της ενανθρωπήσεως του Μονογενοῦς» και «ὅτι εἰς ὁ Χριστός», του αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας, Επίλεκτες Ψηφιακές Εκδόσεις: 24grammata.com, σειρά εν καινώ, αριθμός σειράς 44, Flipping book, pdf, (Αθήνα 2013), σ. 80.

ο Θεός μαρτυρεί ότι ο Χριστός είναι ο Υιός του Θεού , ο οποίος θα βαπτίζει τον κόσμο με Πνεύμα Άγιο .

Αυτό αποτελεί ένα ξεκάθαρο δείγμα όχι μόνο της άφατης Αγαθότητάς Του αλλά και της έναρξης της αναδημιουργίας του κόσμου και της εισόδου του , στο κατώφλι της Βασιλείας των Ουρανών. Στην Καινή Διαθήκη ο Θεός εμφανίζεται μέσω του ένσαρκου Λόγου , ο Οποίος αποκαλύπτει το Θέλημά Του. Ο Θεός Πατήρ δίνει τη δυνατότητα στους ανθρώπους να προσέλθουν στον Θεό – Πατέρα , μέσω του ενανθρωπήσαντος Χριστού , με την πνευματική θυσία τους. Με αυτόν τον τρόπο θα τους δοθεί η δυνατότητα να γίνουν άξιοι της μνήμης και γνώσης του Τριαδικού Θεού.

Τη δογματική αυτή διδασκαλία περί του ενανθρωπήσαντος θείου Λόγου αλλοιώθηκε ή αμφισβητήθηκε από κάποιες αναδυόμενες στους κόλπους της Εκκλησίας αιρέσεις. Ιδιαίτερα κατά τον 4ο και 5ο αιώνα μ.Χ οι πατέρες ασχολήθηκαν με την αντιμετώπιση των χριστολογικών αυτών αιρέσεων. Οι αιρετικές διδασκαλίες, οι οποίες ανεπτύχθηκαν εκείνη την εποχή από κάποια μέλη της Εκκλησίας στηρίζονταν στην προσπάθειά τους να εξηγήσουν τη θεότητα του Λόγου και την ενανθρώπησή του με βάση τη λογική και κυρίως στηριζόμενοι στα διάφορα φιλοσοφικά συστήματα –απόψεις που είχε υιοθετήσει ο εκάστοτε αιρετικός.

Η αληθινή ζωή του κόσμου έχει άμεση σχέση με την Τριαδική Οικονομία του Θεού. Ο κόσμος ζει πραγματικά όταν γίνει, εν Αγίω Πνεύματι. Δηλαδή με τα μυστήρια (Βαπτίσματος, Χρίσματος και Θείας Ευχαριστίας), Εκκλησία και Σώμα του ζωντανού Χριστού και παράλληλα υιοθετημένος (ο κόσμος) αιώνια από τον Πατέρα. Σύμφωνα με τον άγιο Μάξιμο Ομολογητή ο κόσμος αποτελεί κτίσμα του Τριαδικού Θεού, με την ευδοκία του Πατρός, την άμεση ενέργεια του Υιού και τη συνέργεια του Αγίου Πνεύματος².

Το Άγιο Πνεύμα είναι συνεχώς παρών στο έργο του Χριστού. Αναφέρεται στις Ευαγγελικές περικοπές το Άγιο Πνεύμα είναι μέσα στην κοιλιά της μητέρας του, κυοφορώντας τον άγιο Ιωάννη τον Προδρόμου. Ο πατέρας του Ζαχαρίας γέμισε με Άγιο Πνεύμα και προφήτευσε τον Χριστό. Η ενσάρκωση του Λόγου πραγματοποιείται δια μέσου του Αγίου Πνεύματος. Κατά την διάρκεια του Βαπτίσματος του Ιησού Χριστού κατεβαίνει εν είδει Περιστεράς και επιστρέφει ο Κύριος από τον Ιορδάνη, πλήρης Αγίου Πνεύματος . Σύμφωνα με τους Πατέρες το Άγιο Πνεύμα είναι παρόν τόσο κατά την Μεταμόρφωση όσο και κατά την Ανάσταση του Κυρίου. Με αυτόν τον τρόπο ελευθερώθηκε η ανθρώπινη φύση του Ιησού Χριστού από τους περιορισμούς της κτιστότητας και αφθαρτοποιώντα; τη.

Η πρώτη φράση του Κυρίου προς τους μαθητές Του , μετά την Ανάσταση, είναι ' 'λάβετε Πνεύμα Άγιο ' ' Το Άγιο Πνεύμα εκπορεύεται από τον Πατέρα αλλά στέλνεται δια μέσου του Υιού . Στην θεολογική Τριάδα το Άγιο Πνεύμα εκπορεύεται από

² Πατήρ Ν. Λουδοβίκος, « Περί Θεού » στο Κ.Αγόρας κ.ά.. Πίστη και Βίωμα της Ορθοδοξίας τ.Α΄ Δόγμα , Πνευματικότητα και Ήθος της Ορθοδοξίας . Πάτρα: ΕΑΠ, 2002, σ.24-25

τον Πατέρα , ενώ στην Οικονομία στέλνεται και από τον Υιό . Αυτό γίνεται προκειμένου να εισαγάγει αυτή τη μοναδική σχέση Πατρός – Υιού, προκειμένου να δημιουργήσει την Εκκλησία .

Η Πεντηκοστή είναι το θεμελιώδες γεγονός της έναρξης της Εκκλησίας. Πρόκειται για το Βάπτισμα με Άγιο Πνεύμα. Γέμισαν όλοι με Πνεύμα Άγιο σύμφωνα με την επαγγελία του Πατρός του Κυρίου. Το πρώτο κήρυγμα του Πέτρου αποτελεί Τριαδολογικό κήρυγμα σε σχέση με την Εκκλησία, η οποία εγκαινιάζεται, ως Βασιλεία του Πατρός, του Υιού και του Αγίου Πνεύματος. Το Άγιο Πνεύμα, χριστοποιεί, δηλαδή μεταμορφώνει , δοξάζει , αφαρτοποιεί και θεώνει την Κτίση. Το Άγιο Πνεύμα συστήνει την Εκκλησία ως Σώμα Χριστού και ως κοινωνία του Αγίου Πνεύματος . Κορυφαίο γεγονός αποτελεί η Ευχαριστιακή Σύναξη . Αυτή η κοινωνία είναι κοινωνία Σώματος και Αίματος Χριστού. Τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος έχουν χαρακτήρα κοινωνικό. Κάθε μέλος του Σώματος του Χριστού έχει και κάποιο χάρισμα του Αγίου Πνεύματος³. Η αγάπη του Αγίου Πνεύματος είναι εσχατολογικό μυστήριο και μεγάλο δώρο του Ιησού Χριστού στον κόσμο. Είναι η δική Του αγάπη μετεχόμενη από τους πιστούς η οποία αποκαλύπτει την έσχατη αλήθεια της ενότητας. Την εσχατολογική πανενότητα ολόκληρης της Δημιουργίας εν Πνεύματι στον Υιό, ως πλήρη υιοθεσία των όντων από τον Πατέρα

2. Οι εκκλησιολογικές εκτροπές του χριστομονισμού και πνευματομονισμού στο πεδίο της εκκλησιολογίας

Με τον όρο Αγία Τριάδα εννοείται το χριστιανικό δόγμα το οποίο περιγράφει την πίστη σε έναν Θεό με μία ουσία και τρεις υποστάσεις. Οι τρεις υποστάσεις είναι ο Πατήρ, ο Υιός και το Άγιο Πνεύμα .Αυτά τα πρόσωπα είναι αδιαίρετα και ομοούσια κατά την Θεότητα . έχουν την ίδια Θεία ουσία , την ίδια δόξα , ενέργεια και δύναμη. Αντίθετα ο όρος οικονομία αναφέρεται εξωτριάδικά, στην σχέση του Ακτίστου Τριαδικού Θεού με το κτιστό, άνθρωπο και κόσμο, ύλη και πνεύμα, σώμα και ψυχή. Είναι η πρόνοια του Θεού για τον άνθρωπο και τον κόσμο(θεία οικονομία) Η Αγία Τριάδα είναι στον άνθρωπο άγνωστη, αμέθεκτη και απερινόητη, ακατάληπτη και άρρητη. Στην σχέση Της με τον άνθρωπο και τον κόσμο είναι γνωστή η θεία πρόνοια, μεθεκτή, κατανοητή στην καταφατική θεολογία και διδακτή (οικονομικώς).

Η Εκκλησία, μέσα στο πνευματικό και ποιμαντικό πλαίσιο της οποίας πραγματώνεται έμπρακτα η Οικονομία του Θεού, είναι η άφθαρτη ζωή του ανθρώπου. Είναι περισσότερο αληθινή και περισσότερο εσωτερική από τον ίδιο τον εαυτό του, ο οποίος ζει με την ενσωμάτωση και την παραμονή του στο μυστηριακό της σώμα.

³ ;Ο.π.

Η Εκκλησία είναι η άπειρη οντολογική δυνατότητα και χάρη, η οποία μας δόθηκε με το Χριστό και μας δίνεται συνεχώς με το Άγιο Πνεύμα, προκειμένου να αναλάβουμε την πορεία της επιστροφής μας στο Θεό. Επίσης να επιστρέψουμε στην αγαπητική κοινωνία και ένωση μαζί Του, να πετύχουμε τη μεταμόρφωση και τη θέωσή μας. Ο Τριαδικός Θεός υπάρχει «επέκεινα» του κόσμου και ως εκ τούτου ο άνθρωπος αδυνατεί να Τον γνωρίσει μέσω των δικών του δυνάμεων. Τον προσεγγίζει μέσω των άκτιστων θείων ενεργειών Του, οι οποίες δεν είναι άλλες από τις θείες ιδιότητες, μέσω των οποίων ο Θεός αυτοαποκαλύπτεται στον κόσμο. Το Άγιο Πνεύμα οδηγεί πέρα από την από την ιστορία ενεργοποιώντας την προφητική διάσταση του κάθε λειτουργήματος⁴.

Σύμφωνα με τη θεολογική ορολογία του Δαμασκηνού ο Υιός είναι γεννητός ως προς τον τρόπο της ύπαρξης Του και αγέννητος – άκτιστος – ως προς την ουσία Του. Ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος υποστηρίζει ότι ο Υιός είναι ένα και το αυτό με τον Πατέρα του κατά την ουσία και επιπλέον προέρχεται από Αυτόν. Μονογενής ονομάζεται επειδή γεννήθηκε με μοναδικό τρόπο και όχι όπως τα ασώματα. Επιπλέον Λόγος ονομάζεται επειδή είναι άκρως ενωμένος με τον Πατέρα και Τον εξαγγέλει.

Το Άγιο Πνεύμα είναι Αγέννητο κατά την ουσία, δηλαδή άκτιστο σύμφωνα με τη θεολογική ορολογία του αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού. Είναι όμως εκπορευτό από τον Πατέρα, ως προς τον τρόπο της Ύπαρξης Του. Ο Μέγας Βασίλειος υπήρξε σπουδαίος θεολόγος του Αγίου Πνεύματος. Υπερασπίστηκε σε πρώιμη εποχή την θεότητα του Αγίου Πνεύματος ενάντια στους πνευματομάχους. Αναγνωρίζει το ιδιαίτερο υποστατικό χαρακτηριστικό του Πνεύματος στην προέλευσή Του από τον Πατέρα. Το Πνεύμα είναι κατά πάντα αχώριστο και αδιάστατο από τον Πατέρα και τον Υιό και είναι συνημμένο σε κάθε ενέργεια αυτών. Αγιάζει τις αγγελικές δυνάμεις και τους πιστούς, διανέμει χαρίσματα, ολοκληρώνει τις σχετικές με τον άνθρωπο οικονομίες του Χριστού, παρεισφύκει συνεχώς μαζί Του μέχρι και την Ανάστασή Του. Επίσης δομεί την Εκκλησία, αγιάζει και τελειοί τα μυστήρια και αποτελεί τελικά το αιώνιο στέφανο των δικαίων.

Ο Μαρκιωνιτισμός και ο Μοντανισμός απέρριπταν τα Μυστήρια της Εκκλησίας και την ιεραρχική οργάνωση. Η πραγματική Εκκλησία είναι η Εκκλησία του Πνεύματος, η οποία συμπληρώνει την αποκάλυψη του Χριστού. Οι παραπάνω αιρέσεις απομακρύνονται και αντιτίθενται από την Εκκλησιολογία με κέντρο το Μυστήριο της Ευχαριστίας⁵.

Η χριστιανική Δύση ανέπτυξε εξ αρχής ιδιαίτερη προσήλωση και έμφαση στην ιστορική προσέγγιση της Χριστολογίας. Αυτό συνέβη επειδή επικέντρωσε το ενδι-

⁴ ΙΩ. Ζηζιούλα Ιω., «Χριστολογία, Πνευματολογία και Εκκλησιολογία», περιοδικό Αναλόγιον 6/2003, σσ. 111.

⁵ Σ. Παγκάζογλου «Περί Εκκλησίας» στο Κ. Αγόρας κ.ά.. Πίστη και Βίωμα της Ορθοδοξίας τ.Α΄ Δόγμα, Πνευματικότητα και Ήθος της Ορθοδοξίας. Πάτρα: ΕΑΠ, 2002, σ.169.

αφέρον της για την θεσμική οργάνωση του βίου και της χριστιανικής αντίληψης της πραγματικότητας. Από την άλλη πλευρά η ορθόδοξη Ανατολή προσανατολίζεται στην πνευματολογική διάσταση της Χριστολογίας, συμπλέκοντας τα Έσχατα με την Ιστορία. Ωστόσο δεν μειώνει τη σημασία του ιστορικού και δεδομένου χαρακτήρα της θείας οικονομίας. Η διδασκαλία του Filioque προσέδωσε στο Άγιο Πνεύμα τον χαρακτήρα μιας απρόσωπης δύναμης, την οποία διαχειρίζεται αποκλειστικά ο Χριστός. Με αυτόν τον τρόπο διαμορφώνει σταδιακά στην Εκκλησιολογία ένα είδος χριστομονισμού, με άμεσες και συγκεκριμένες ποιμαντικές και θεολογικές επιπτώσεις.

3. Οι προϋποθέσεις μιας αμοιβαίας και συνθετικής θεώρησης της Χριστολογίας και της Πνευματολογίας στο πεδίο της Εκκλησιολογίας

Ο άγιος Μάξιμος στη Μυσταγωγία του, ονομάζει την Εκκλησία εικόνα του Θεού, αλλά και εικόνα της κτίσης και του ανθρώπου. Στην Εκκλησία ενώνονται, το κτιστό και το άκτιστο, η γη και ο ουρανός, η οικουμένη και ο παράδεισος, το υλικό και το πνευματικό, το άρρεν και το θήλυ, όλα όσα διαιρούν τη φύση, λέγει ο άγιος Μάξιμος. Επομένως, στην Εκκλησία συναντώνται και ενώνονται το άφατο Μυστήριο της Αγίας Τριάδος με την κτιστή Δημιουργία. Όσοι αντιλαμβάνονται το Μυστήριο της Εκκλησίας χωρίς αναφορά στην Αγία Τριάδα περιορίζουν την εκκλησιολογία στην Οικονομία και στερούν την Εκκλησία από τη θεολογική της θεμελίωση.

Στην Καινή Διαθήκη ο Τριαδικός Θεός αποκαλύπτεται μέσα από το γεγονός της βάπτισης του ενανθρωπήσαντος Λόγου. Ο Ιωάννης ο Πρόδρομος μαρτυρεί τη φανέρωση του Τριαδικού Θεού και αποκαλύπτει ότι είδε το Πνεύμα «ὡσεὶ περιστεράν» να κατεβαίνει από τον ουρανό και να κάθεται στο κεφάλι του Χριστού. Επίσης ο Θεός μαρτυρεί ότι ο Χριστός είναι ο Υιός του Θεού, ο οποίος θα βαπτίζει τον κόσμο με Πνεύμα Άγιο. Αυτό αποτελεί ένα ξεκάθαρο δείγμα όχι μόνο της άφατης Αγαθότητάς Του αλλά και της έναρξης της αναδημιουργίας του κόσμου και της εισόδου του, στο κατώφλι της Βασιλείας των Ουρανών. Στην Καινή Διαθήκη ο Θεός εμφανίζεται μέσω του ένσαρκου Λόγου, ο Οποίος αποκαλύπτει το Θέλημά Του. Ο Θεός Πατήρ δίνει τη δυνατότητα στους ανθρώπους να προσέλθουν στον Θεό – Πατέρα, μέσω του ενανθρωπήσαντος Χριστού, με την πνευματική θυσία τους. Με αυτόν τον τρόπο θα τους δοθεί η δυνατότητα να γίνουν άξιοι της μνήμης και γνώσης του Τριαδικού Θεού.

Η εκκλησιολογική επέκταση του χριστολογικού μυστηρίου διακρίνει το ιδιαίτερο έργο του Αγίου Πνεύματος. Το Άγιο Πνεύμα είναι κατά κύριο λόγο φορέας και δότης των άκτιστων ενεργειών της Αγίας Τριάδας. Η επίκληση του Αγίου Πνεύματος συνιστά τη μοναδική δίοδο επικοινωνίας και σχέσης μεταξύ Θεού

και ανθρώπου και Χριστού και Εκκλησίας. Το Άγιο Πνεύμα είναι η μυστική ζωή της Εκκλησίας, η εν Χριστώ ζωή, η οποία βιώνεται εμπειρικά στα Μυστήρια της Εκκλησίας. Υπερβαίνει τους περιορισμούς του χώρου και του χρόνου και ενοποιεί το παρελθόν και το παρόν με τα Έσχατα. Εισάγει την Εκκλησία στο ανέσπερο δέιπνο της Βασιλείας. Η Εκκλησία στην ατελεύτητη Ευχαριστία της ζει την αγαπητική ενότητα και κοινωνία της Αγίας Τριάδας. Η Τριαδική οικονομία ολοκληρώνεται και αρχίζει η Βασιλεία του Πατρός και του Υιού και του Αγίου.

Ο άνθρωπος μετέχει των ενεργειών της Αγίας Τριάδος, αλλά ποτέ δεν έχει τη δυνατότητα να μετάρχει της θείας ουσίας, η οποία είναι αμέθεκτη τόσο στον άνθρωπο όσο και σε όλα τα κτιστά δημιουργήματα. Η ταυτότητα και το ενιαίο της θείας φύσεως δεν παραβλάπτονται και δεν καταλύονται ούτε μέσω της διακρίσεως ουσίας και υποστάσεων ούτε μέσω της διακρίσεως μεταξύ των υποστάσεων.

Η Αγία Τριάδα επομένως, είναι δυνατόν να εικονιστεί μέσα στην κτίση, όχι σίγουρα, ως προς την θεία ουσία Της, η οποία είναι όλως αμέθεκτη, ούτε απλώς δια των θείων ενεργειών, οι οποίες δεν είναι δυνατόν να εικονιστούν. Επομένως εικονίζεται μέσω της υποστάσεως του Υιού και Λόγου, ο Οποίος συνέχει την κτίση, και την ενσωματώνει, και ο Οποίος στο έργο Του αυτό ενεργεί αδιάρρηκτα ενωμένος με τα άλλα δύο Πρόσωπα της Αγίας Τριάδος. Κατά τον άγιο Μάξιμο, η παρουσία του Θεού στη Δημιουργία με την συν-βολή (συμβολή), δηλαδή, με τη συνάντηση και ένωση του αφανούς Μυστηρίου με το φανερό και αισθητό. Μια συνάντηση και ένωση που συν-βαίνουν (συμβαίνουν), δηλαδή, συναντώνται σε μια υπόσταση, σε ένα πρόσωπο. Στο σύμβολο και στην εικόνα συναντώνται το αποφαιτικό, όπως στο Μυστήριο της Αγίας Τριάδος, με το καταφατικό, που είναι η θεία Οικονομία, στην ίδια υπόσταση του ένσαρκου Λόγου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τη δογματική διδασκαλία περί του ενανθρωπήσαντος θείου Λόγου αλλοιώθηκε ή αμφισβητήθηκε από κάποιες αναδυόμενες στους κόλπους της Εκκλησίας αιρέσεις. Ιδιαίτερα κατά τον 4ο και 5ο αιώνα μ.Χ. οι πατέρες ασχολήθηκαν με την αντιμετώπιση των χριστολογικών αυτών αιρέσεων. Οι αιρετικές διδασκαλίες, οι οποίες ανεπτύχθηκαν εκείνη την εποχή από κάποια μέλη της Εκκλησίας στηρίζονταν στην προσπάθειά τους να εξηγήσουν τη θεότητα του Λόγου και την ενανθρώπησή του με βάση τη λογική και κυρίως στηριζόμενοι στα διάφορα φιλοσοφικά συστήματα – απόψεις που είχε υιοθετήσει ο εκάστοτε αιρετικός. Σημαντικές αιρέσεις ήταν του Αρείου, Απολλινάριου και Νεστορίου. Τις παραπάνω θέσεις των αιρετικών, αντέκρουσαν ουσιαστικά οι συνοδικές αποφάσεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Η ορθόδοξη θεολογία ότι ο Χριστός ήταν τέλειος Θεός και έγινε τέλειος άνθρωπος παραμένοντας τέλειος Θεός.

Η σάρκωση του Θείου Λόγου προϋποθέτει το πάθος του ενσαρκωμένου Λόγου αλλά και το θάνατο του Θεανθρώπου επάνω στο σταυρό. Με την ενανθρώπιση, το πάθος και την Ανάσταση του Κυρίου αποκαταστάθηκε το πλήρωμα της ανθρωπίνης φύσης. Ο προαιώνιος Λόγος του Θεού προσλαμβάνοντας μία συγκεκριμένη και ατομική ανθρώπινη φύση, προσέλαβε όλο το ανθρώπινο φύραμα, εξαιτίας της ενότητας της ανθρωπίνης φύσης. Η σωτηρία προϋποθέτει δύο στοιχεία. Το πρώτο είναι η αδιάτμητη ενότητα της ανθρωπίνης φύσης και το δεύτερο είναι η οντολογική ένωση. Στην Καινή Διαθήκη ο Τριαδικός Θεός αποκαλύπτεται μέσα από το γεγονός της βάπτισης του ενανθρωπήσαντος Λόγου. Στην Καινή Διαθήκη ο Θεός εμφανίζεται μέσω του ένσαρκου Λόγου, ο Οποίος αποκαλύπτει το Θέλημά Του. Ο Θεός Πατήρ δίνει τη δυνατότητα στους ανθρώπους να προσέλθουν στον Θεό – Πατέρα, μέσω του ενανθρωπήσαντος Χριστού, με την πνευματική θυσία τους. Με αυτόν τον τρόπο θα τους δοθεί η δυνατότητα να γίνουν άξιοι της μνήμης και γνώσης του Τριαδικού Θεού.

Η Θεία Οικονομία είναι το μυστήριο της φανέρωσης του Τριαδικού Θεού μέσω του Ιησού Χριστού. Ο Ιησούς Χριστός κήρυξε ότι δεν θα σωθούν όσοι δεν βαπτιστούν με ύδωρ και δεν αγιαστούν με Άγιο Πνεύμα. Δεν αρκεί να είναι μόνο χριστιανοί αλλά με το μυστήριο του βαπτίσματος είναι σημαντικό η ζωή μας να είναι ζωή η οποία να επιτρέπει στο Άγιο Πνεύμα να ανοίξει τα χαρίσματα τους. Με το χρίσμα στην βάπτιση οι χριστιανοί λαμβάνουν τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος. Η παραβολή του Κυρίου με τα τάλαντα αντικατοπτρίζει την χάρη του Αγίου Πνεύματος και τον τρόπο με τον οποίο θα τα αξιοποιήσουμε. Στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού σώζεται ολόκληρος ο άνθρωπος και του δίνεται η δυνατότητα αντικειμενικά να εισέλθει στον Παράδεισο. Καταλήγουμε στη σχέση της ενανθρώπισης με την σωτηρία, ως με το μυστήριο της Θείας Οικονομίας ο Θεός αποκαλύφθηκε στους ανθρώπους. Ο Ιησούς Χριστός, ως νέος Αδάμ, με την υπακοή του έσωσε τον πεπτωκότα άνθρωπο, κάτι που απέτυχε να το πραγματοποιήσει ο πρώτος Αδάμ.

Βιβλιογραφία:

1. *Αγόρας Κωνσταντίνος* « Περί Κόσμου, Ανθρώπου και Ιστορίας » στο Κ.Αγόρας κ.ά.. Πίστη και Βίωμα της Ορθοδοξίας τ.Α΄ Δόγμα, Πνευματικότητα και Ήθος της Ορθοδοξίας. Πάτρα: ΕΑΠ, 2002, σ.75-158.
2. *Αρτέμη Ειρήνη*, Το μυστήριο της θείας ενανθρωπήσεως σε δύο διαλόγους, «Περί της ενανθρωπήσεως του Μονογενούς» και «ότι εις ο Χριστός», του αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας, Επίλεκτες Ψηφιακές Εκδόσεις: 24grammata.com, σειρά εν καινώ, αριθμός σειράς 44, Flipping book, pdf, (Αθήνα 2013), σ. 80.
3. *Γιαγκάζογλου Σταύρος* « Περί Εκκλησίας » στο Κ.Αγόρας κ.ά.. Πίστη και Βίωμα της Ορθοδοξίας τ.Α΄ Δόγμα, Πνευματικότητα και Ήθος της Ορθοδοξίας. Πάτρα: ΕΑΠ, 2002, σ.159-221.

4. Ζηζιούλα Ιω., «Χριστολογία, Πνευματολογία και Εκκλησιολογία», περιοδικό Αναλόγιον 6/2003, σσ. 100-116.
5. Ζηζιούλα Ιω., «Πνευματολογία και Εκκλησιολογία. Εκκλησιολογικές συνέπειες δύο τύπων Πνευματολογίας», στο συλλ. τόμο Σύναξις Ευχαριστίας, Χαριστήρια εις τιμήν του Γέροντος Αιμιλιανού, εκδ. Ίνδικτος, Αθήνα 2003, σσ. 153-174.
6. Ζηζιούλα Ιω., «Το μυστήριο της Εκκλησίας», στα Παράλληλα Κείμενα του ΕΑΠ.
7. Πατήρ Ν. Λουδοβίκος, «Περί Θεού » στο Κ.Αγόρας κ.ά.. Πίστη και Βίωμα της Ορθοδοξίας τ.Α΄ Δόγμα , Πνευματικότητα και Ήθος της Ορθοδοξίας . Πάτρα: ΕΑΠ, 2002, σ.23-73.
8. Φλωρόφσκυ Γ., «Ο Χριστός και η Εκκλησία Του. Προτάσεις και σχόλια», στο βιβλίο του Θέματα Ορθοδόξου Θεολογίας, εκδ. Άρτος Ζωής, Αθήναι 1973.